

мотивовано оцінює їх; враховує психологічні особливості студентів, стимулює висловлювання інтровертів, «охолоджує запал» екстравертів, надає можливість усім висловити свої думки, пом'якшує різкі висловлювання опонентів, запобігаючи конфліктам.

На завершення вкажемо, що для того, щоб допомогти студентам подолати почуття ізоляції, потрібно створити блог або груповий чат для спілкування, а також спонукати їх ставити запитання, допомагати один одному або дискутувати на задані теми. Тобто, загальною рекомендацією для викладачів є створення почуття спільності в онлайн-середовищі.

Надія БУГАЙ, к.е.н., доцент,
кафедра аудиту

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ “ВИКЛАДАЧ-СТУДЕНТ” В СИСТЕМІ РЕАЛЬНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

За умов загрозового розповсюдження коронавірусу, а також для зменшення ризиків його поширення, більшість вищих навчальних закладів за рекомендацією Міністерства освіти і науки України ухвалили рішення про перехід на дистанційну форму навчання. Традиційні аудиторні заняття зі студентами стали неможливими, що створило для всієї системи вищої освіти безпрецедентну ситуацію. У зв'язку з цим всі очні заняття (в т. ч. лекційні, практичні, лабораторні) при наявності віртуального середовища були перенесені в режим “он-лайн”.

Це докорінно змінило розуміння змішаного і дистанційного навчання і зумовило швидке освоєння нових цифрових технологій викладачами всіх дисциплін. Цифрові технології, в свою чергу, суттєво вплинули на комунікацію учасників освітнього процесу. За таких умов викладачі змушені і

донині організовувати навчальний процес за допомогою дистанційних технологій на основі різноманітних способів надсилання інформації та доступних інструментів комунікації студентів і викладачів в електронному інформаційно-освітньому середовищі.

Треба відзначити, що комунікація є однією з важливих частин будь-якої діяльності людини. За останні два десятиліття з розвитком і поширенням інформаційно-комунікативних технологій відбулася “революція” в методах викладання. А тим більше в наш час такий різкий перехід на дистанційне навчання – міра вимушена і екстрена, не всі учасники освітнього процесу, в тому числі і вищі навчальні заклади, були готові до цієї радикальної перебудови навчального процесу, виходячи з усякого рівня забезпечення інформаційної інфраструктури, наповнення дисциплін електронно-освітніми ресурсами та готовності професорсько-педагогічного колективу до використання цифрових платформ/сервісів в освітньому процесі. За даних умов навчальний процес ліг на викладачів, які були змушені за дуже короткий період трансформувати досить велику кількість інформації в онлайн-середовище, тому що далеко не всі виявилися готові створити нові моделі комунікації через різні засоби для дистанційної роботи. І певні проблеми не змусили себе довго чекати, а саме: виникли різного роду нюанси, наприклад, відсутність, як і у викладачів, так і у студентів, необхідних технічних засобів; нестабільне інтернет-з’єднання; перевантаження серверів і платформ, на яких проводяться заняття. Відразу далеко не всі викладачі виявилися готові були застосувати нові моделі комунікації зі студентами та проведення занять через різні засоби для співпраці в дистанційному режимі. Цей період переходу на дистанційне навчання можна охарактеризувати як період деякої болючої адаптації до нового формату навчання.

Але найбільшою складністю було створення в он-лайн-режимах атмосфери безпосереднього спілкування. Весь процес дистанційного навчання показав необхідність нових комунікацій між студентами та викладачами, що вимагають, у свою чергу, постійного зв’язку. А це означає, що трансформація

їх взаємодії в дистанційне навчання вимагала не тільки технічної, а й психологічної підтримки. Пандемія ривком змінила ставлення до дистанційної освіти – стався у суспільства так званий “мозковий штурм”; поступово викладачі і студенти стали сприймати нові формати як природні та прийнятні, – навіть ті викладачі, і навіть студенти, які сприймали їх скептично. Зміна класичного формату навчання на дистанційне показав необхідність індивідуалізації освіти, нових методів роботи зі студентами, значимість організації певної допомоги, що підключає студентів до нової активності та допомоги викладачам, які її потребують.

Дистанційне навчання змінило не тільки методику, організацію, сам алгоритм і технічні засоби навчання, а й систему соціальної комунікації між учасниками освітнього процесу. Всі ці зміни, включаючи перехід освіти в електронне середовище, є наслідком трансформації системи освіти і розвитку цифрового суспільства. Внаслідок цього можна з упевненістю стверджувати, що цифрове суспільство – це стадія формування суцільного постіндустріального суспільства, коли цифрові додатки, технології, пристрої стають не тільки частиною повсякденного життя людей, а й способом їх соціальної взаємодії. Хоча і відбувається заміна живого спілкування, яке стає більш поверхневим, опосередкованим, а ось число контактів збільшується. Іншими словами, відбувається зміна парадигми, реорганізація цілей і завдань освіти, зміна змісту цінностей і соціальної статусності.

У той же час актуальним залишається питання про те, що ж ще і як змінилося при взаємодії викладача і студентів, як змінилися соціальні норми і соціальні практики.

Актуальним є і ставлення студентів до дистанційної освіти. Швидше за все, досить велика кількість студентів негативно ставиться до переходу на дистанційну форму навчання, що буде ускладнювати становлення його як нової соціальної практики і формату отримання освіти. В цілому, студентами дистанційна форма навчання оцінюється як можлива, але не ідеальна, тому що

більшість вважає неприпустимим повний перехід на таку форму навчання, оскільки відсутній живий контакт “викладач-студент”.

Важливо підкреслити, що досить багато студентів висловлюють жаль про відсутність нормального спілкування з одногрупниками, що викликає психологічний дискомфорт. Серед найбільш поширених проблем були названі: складності зі зосередженням в процесі самостійної підготовки до практичних занять, відчуття самотності і соціальної ізольованості, почуття збентеження і дискомфорту при включенні камери, а також незручності, що виникають в процесі комунікації з викладачем. Отже, можна сказати, що адаптація студентів до дистанційного формату проходить важко, існують проблеми психологічного характеру, виникають комунікаційні бар'єри, які стають перешкодою для ефективного освітнього процесу. Окремого розгляду вимагають виявлені складнощі з самоорганізацією, відсутністю навичок ефективно розподіляти тимчасові і фізичні ресурси для підготовки до практичних занять, лабораторних робіт, а неефективний розподіл ресурсів призводить до зростання психологічної втоми і формування психологічних бар'єрів у сфері самостійної роботи.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що пандемія виявилася сильним стимулом для оптимізації навчального процесу, перегляду порядку організації навчання в цілому. Засвоєння матеріалу тепер багато в чому залежить від креативного підходу до подачі матеріалу викладачем, залучення і мотивації студентів, готовності до змін.

Якісне віддалене навчання вимагає більшої кваліфікації, дисципліни, більшого часу і зусиль. Відсутність особистого контакту може компенсуватися тільки професіоналізмом з боку досвідченого викладача.